

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 10 September 1899. N°. 1133.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent. Aanvragen en vermelding van leedgaven en Verslagen van vereen. 12 Ct. p. regel.

„Opdat men het in uwe hand gebe.”

Gij ziet het immers: want Gij aanschouwt de moeite en het verdriet, opdat men het in uwe hand gebe. Op u verlaat zich de arme; Gij zijt geweest een helper van den wees, Psalm 10 : 14.

Sterk op iets staren, zóó sterk dat men er geen oog van af heeft, drukt volkomen duidelijk, zij het al in een taal zonder woorden, de begeerte uit, om het te hebben.

Voor al bij dieren, en onder onze huisdieren bij den hond, komt dit merkbaar uit. Zal hij wat men noemt apporteren, en houdt hij den bal of het stuk hout in de opgeheven hand, dan heeft het vliegende dier geen oog van uw hand af, zoo als uw hand draait, zoo draait zijn kop, en al zijn onrustig staren heeft geen andere bedoeling, dan dat hij dien bal zult loslaten, opdat hij dien kunne opvangen.

Zoo is het bij het kind op den morgen van zijn jaardag, als het voor niets anders oog heeft dan voor het stuk speelgoed dat ge in uw hand houdt, en niets hoort van uw woorden van gelukwenschen, maar eeniglijk op dat hem toegedachte geschenk staart, als om het uit uw hand uit te kijken, dat het in zijn hand overga.

Wie in oogenblikken van hooggaande spanning op een postbrief of snelbrief wacht, en eindelijk den bode komen ziet, let niet op dien man, noch op wat hij zegt, maar alleen op zijn hand en op het papierstuk, dat in zijn hand is, om het als met zijn oogen naar zich toe te halen.

De onbedachtzame reiziger die zijn geldtasch op weg verloor, en teruggaande er een onnoozel kind mee aan ziet komen, zou u van achteren niet weten te zeggen, hoe dat kind er uit zag en gekleed was. De verloren geldtasch boeide hem één en al. Daarna zag hij, daarop staande hij, tot ze weer veilig in zijn hand was.

En zoo is, onder allerlei omstandigheden, bij alle levende wezen dat spannend staren op wat een ander draagt of in zijn hand houdt, de natuurlijke uitdrukking voor het sterke begeeren, om het in eigen hand te zien overgaan.

En dat stoute beeld brengt nu de psalmist in Psalm 10 op onzen Vader in de hemelen over.

Is er een zijner knechten op aarde, die onder moeite en verdriet gebogen gaat, dan, zoo zegt de zanger, richt God zijn oog op die moeite en dat verdriet zoo sterk, tot ten slotte wie het droeg, het loslate en het in Gods hand overga.

„Gij aanschouwt de moeite en het verdriet,” is in onze overzetting, dan ook veel te zwak uitgedrukt. Het moet zijn: Gij hebt geen oog van onze moeite en van ons verdriet af, Gij staart er rusteloos op, om daardoor uit te drukken dat wij het in uwe hand zullen overgeven.

Uw Vadergoot trekt het als een magneet uit onze hand weg, opdat het in uw Vaderhand overga.

Eerst zoo komt dat heerlijk slot: „opdat men het in uw hand overgeve,” tot zijn recht.

Moeite en verdriet zijn niet hetzelfde. Ze zien wel op dezelfde zielsaandoening, maar drukken die van twee verschillende kanten uit.

„Moeite” is het *actieve*, „verdriet” het *passieve* in het lijden dat ons treft. Wij drukken dit meest zoo uit, dat er een deel des lijdens is, waarmee we *worstelen*; dat is het *actieve*, zoo ge wilt de *moeite*. Maar er is ook een ander deel des lijdens, waaronder onze ziel zich gansch lijdelijk neerbuigt: dat is het *passieve*; hier uitgedrukt door het *verdriet*.

Zwaar aangrijpend leed heeft twee uiteinden, het ééne van waar het uit Gods ondoorgroenlijk bestel uitgaat, en het andere het punt, waar het in ons menschelek hart indringt.

Het is een donkere stroom dien we over ons voelen stroomden, als van God uitgaande, en van dien kant doen we niets tegen, zijn we volkomen lijdelijk en ondergaan het.

En dat heet bij den psalmist *ons verdriet*. Maar we voelen dien donkeren stroom ook tegen ons menschelek hart aankabbelen en er binnendringen, en van dien kant worstelen en woelen de wateren onzer ziel er tegen in, en dat noemt de psalmist *de moeite*.

Noch het één noch het ander kan ons gespaard worden. Verdriet zonder moeite

zou ons doen inzinken. Moeite zonder verdriet zou ons in opstand brengen. En eerst als het ééne zelfde lijden tegelijk doorworsteld wordt in de moeite van ons hart, en ondergaan wordt in het verdriet onzer ziel, is er in onze smarte dat heilig evenwicht, dat ruste aanbrengt en ons vertroost.

Als nu dat evenwicht nog toeft, of na gevonden te zijn, weer teloor ging, is er iets dat vlijmt en wondt in de ziel. En dan zingt de Geest in ons het ons door ons zelfden, door ons geloovend ik toe: „O, Mijn ziel, wat buigt ge u neder, wantoe zijt ge in mij ontrast, voed het ood vertrouwen weder, zoek in 's Hoogsten lof uw lust.”

Het geloof, door den Geest geleid en gedreven, komt dan het evenwicht herstellen, en dit gaat altoos van een zoeken van Gods gemeenschap uit.

„Ik stel den Heere geduriglijk voor mij; omdat Hij aan mijne rechterhand is, zal ik niet wankelen” (Psalm 16 : 7). Niet dat God weg was. God is nooit weg. Maar er was dan een nevel tusschen Hem en onze ziel getogen. En door dien nevel breekt nu de geloofsblik door. De Alomtegenwoordige wordt ook ons weer tegenwoordig. Ons zielszoek ontdekt Hem weer vlak bij ons. We ontwaren, we voelen zijn heilige tegenwoordigheid als aan onze rechterhand. En het is weer werkelijkheid wat wij zoo dikwijls gedachteloos zongen: „Ik zal dan gedurig bij U zijn, al in mijn nooden, angst en pijn.”

Wij weer bij Hem, en Hij weer bij ons. Geen scheiding langer. Ons toevloeiende en ons toestrooiende gemeenschap. Van anderen de eeuwige armen der Ontferming, en Gods Verborgeneheid die over onze tente zweeft.

In die zielsgesteldheid nu ontwaart ge, hoe het oog van uw God zich starend richt op den last van moeite en verdriet, dien ge zoo bitter te dragen hebt, en waar uw ziel onder bezweek.

Het is of de Heere niet op u noch op uw somber gepeins, maar alleen en eeniglijk op die moeite en op dat verdriet zijn Vadergoot gevestigd houdt.

En daarvan laat uw God niet af, tot zijn doel bereikt is, en hij het in het eind verstaat, dat ge dat drukkende pak van uw moeite en uw verdriet in zijn hand hebt over te geven.

De Heere komt niet tot u, om uw lijden aan te zien, en te klagen met het geklag van uw ontroerd gemoed. Hij komt om uw moeite en uw verdriet van u op Zich te nemen. Alleen maar Hij neemt het niet met geweld. Gij zelf moet het Hem overgeven. En daarom staart Hij zóó rusteloos en zóó lang op den last, die u neêrdukt, tot ge eindelijk verstaat wat dat Goddelijk staren zeggen wil, en ge met een laatste geloofsinspanning dien last omhoog heft, en dien voor het aanschijn uws Gods op zijn altaar nederlegt.

En dan drukt het Goddelijk oog iets uit, alsof het ons zeggen wilde: „Nu zijt ge weer als een kind voor uw Vadergemoed,” en dan voelt ons hart weer, hoe rijk het is zulk een ontfermend God als onzen Vader te bezitten.

Een gewaarwording, alsof God een oogenblik de starren liet, en van heel de wereld zijn zorge afrok, om eeniglijk met ons bezig te zijn, en om Zich om onze moeite en ons verdriet te bekommeren.

En vraag nu niet, of van dat oogenblik af zij dan nu *zonder moeite en zonder verdriet* zijt.

Immers dit ware de gemeenschap met uw God weer verbreken, en niet verstaan wat uw God voor u deed.

Die moeite, dat verdriet, dat Hij in zijn hand nam, zijn niet *neutraal*. Er staat *uw* naam op. Er ruist de weemoed van uw hart in. Er kleeft het bloed *uwer* ziele aan. Het is *uw* moeite, het is *uw* verdriet.

Een last des lijdens die bij u hoort, waar *uw* eigen verleden in naderkt, waar de koorden van *uw* eigen innerlijk bestaan door liggen heengestregeld, en dat, al rust het nu in Gods hand, toch nog met duizend onzichtbare vezelen aan uw eigen innerlijk zielswezen vastzit.

Het was toch geen uitwendig leed, dat los, en buiten uw hart om, op u werd gelegd, en dat van u kon worden afgeworpen, gelijk een kled dat men u uittrekt.

In die moeite en in dat verdriet is uw eigen leven, trekt uw eigen ziel, golft de stroom van gewaarwordingen van uw eigen hart, en dat uw God het in zijn hand *hem* nemen, was alleen omdat Hij de eeuwige armen der Ontferming onder dat leven van uw hart sloeg, en zoo van binnen uit, door

zijn gemeenschap met uw zielsleven, de gemeenschap met uw lijden tot stand bracht.

Zóó kunt ge dan ook niet weer door ongeloof zijn gemeenschap afsnijden, of uw ziel zinkt weer in en wordt nedergeboogen. En alleen zóó lang is er zalige vertroosting als uw God in u, van uit de diepte uwer eigen ziel, van binnen uit, met Goddelijk mededogen, de moeite en het verdriet als optilt, opdat ze u niet verpletteren.

Daarom kan er *buiten Jezus* nooit waarsachtige vertroosting in ons lijden zijn, eenvoudig omdat zoo zielsinnige gemeenschap met den God van alle Barmhartigheid buiten de verzoening van het bloed des Kruises niet kan bestaan.

We moeten als „*heiligen en beminden*” aan Gods Vaderhart liggen, om zóó innerlijk met zijn vertroosting overgoten te worden, en *heiligen* zijn we buiten Jezus niet. Zonder Jezus zijn we niets dan zondige schepsels, rijp voor verdoemenis, en niet voor vertroosting, aantrekkingspunt voor den toorn en niet voor de ontfermingen onzes Gods.

Ja, meer nog, als God ons troost, door te vragen dat we onze moeite en ons verdriet in zijn hand zullen overgeven, herhaalt zich in onze eigen zielsworsteling feitelijk niet anders dan wat op Golgotha den Man van smarte zoo eenig groot maakt. Toen in het groot, wat bij ons in het kleine naverkt, maar altoos het ééne ondoorgroenlijke mysterie: God zelf die den last van onze zonden, en zoo ook den last van onze smarte op Zich neemt, opdat onze verlaten ziel onder de moeite en het verdriet niet zou bezwijken.

Generale Synode

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Donderdag 24 Augustus 1899.

Morgensitting.

Naar aanleiding van het voorstel van Friesland: De Generale Synode spreke zich uit over de vraag, of Art. 42 D. K. O. niet in strijd is met de beginselen van ons Gereformeerde kerkrecht, en daarom in diers voege gewijzigd moet worden, dat ook uit kerken, die meerdere Dienaren des Woords hebben, slechts een Dinaar des Woords moet worden afgevaardigd! met keurstem, en indien de Generale Synode hier toe besluiten kan, of dan het aantal afgevaardigde ouderlingen voor zulke kerken niet met dat der predikanten gelijk moet worden gesteld, stelt de commissie van praedivies bij monde van Prof. Lindeboom voor dat Art. 42 aldus worde gewijzigd, dat alle Dienaren des Woords ener kerk zullen worden afgevaardigd en dat een gelijk aantal ouderlingen zal gedeputeerd; echter met dien verstande, dat slechts aan een Dinaar des Woords en aan een ouderling keurstem zal worden verleend.

Dit voorstel wordt besproken door: Prof. Wielinga, Dr. Wagenaar, Prof. Beuker, Prof. Lindeboom, Dr. De Geus, Dr. Van Goor, Prof. Biesterveld, Dr. Breukelaar, Dr. Van Schelven, Dr. v. d. Velden, Dr. Littooy en Prof. Rutgers.

Sommigen bepleiten deze wijziging, omdat gisteren is besloten dat de kerken-ordening incidenteel kan gewijzigd als een bepaald graven is ingeleverd en omdat op de meerdere vergaderingen, huns inziens de ouderlingen evenwel recht moeten hebben als de Dienaren des Woords. Anderen merken hiertegenover op: 1. dat men dan slechts tot herziening van de Kerken-Orde moet overgaan als onderscheidene kerken of classen wijziging van een bepaald artikel wenschen — hetgeen nu niet het geval is, zoodat dus blijkbaar Art. 42 der Kerken-Ordening in andere classen geen aanleiding geeft tot moeilijkheden; 2. dat 't niet zóó bekend is dat op deze classen meer predikanten dan ouderlingen tegenwoordig zijn met keurstem — immers, onthield men die keurstem, dan zouden die dienaren, die niet om stemmen, van de classale vergaderingen gewoonlijk wegblijven en zou hiervan tengevolge de classen hunne hulp, dikwijls noodig b.v. bij examina, ook missen.

Dr. Van Goor stelt voor, dat de classen zelve, bij huishoudelijke bepaling, hierover een regeling treffen.

Dr. Bos stelt voor te besluiten, op het voorstel der Commissie van Praedivies nog niet in te gaan, aangezien de kerken nog geen gelegenheid hadden, zich hierover uit te spreken.

Het voorstel van Dr. Van Goor wordt aangenomen.

Punt C van de agenda, „Opzicht, Tucht en Geschieden” komt weer in behandeling. Dr. Hania stelt namens de Commissie van Praedivies eenige conclusies voor, welke worden aangenomen.

De Commissie van Praedivies naar aanleiding van het voorstel van Zuid-Holland: „De Generale Synode spreke uit, dat de ouderlingen en diakenen slechts voor twee jaren, ten minste voor beperkten diensttijd, benoemd mogen worden, zonder dat daarmede absoluut bepaald is, dat zij niet herkozen mogen worden,” heeft de volgende conclusie van de Synode aan: De Synode verklaart dat het de be-

doeling van Art. 27 is, ten rate dat de ouderlingen en diakenen slechts voor beperkten diensttijd verkozen worden en ten zede dat herkiezbaarheid van afgetreden slechts mogelijk is wanneer 't profijt der kerk 't voert.

Deze conclusie wordt verworpen, terwijl wordt aangenomen een voorstel, aldus luidende: De Synode, ofschoon geheel instemmende met Zuid-Holland, dat het de bedoeling van Art. 27 der K.O. is ten rate dat de ouderlingen en diakenen slechts voor een beperkten diensttijd verkozen worden en ten zede dat herkiezbaarheid van afgetreden slechts mogelijk is, wanneer 't profijt der kerk 't voert, oordeelt dat 't allereerst op den weg der classen, respectievelijk particuliere Synoden ligt, plaatselijke misstanden uit den weg te ruimen.

Middagsitting.

Het voorstel in zake een audientie bij H. M. de Koningin wordt, nadat het door Prof. Noordt is aangebevolen, aangenomen. Het moderamen benoemt Prof. Wielinga, Prof. Lindeboom en Dr. Honig tot concipieering van het request dat door de deputaten aan H. M. de Koningin zal worden aangeboden.

In gevoelende en bemoeiende bewoordingen bidt de præsides aan Dr. Weijers, beroepen predikant van Batavia, ter Synode aanwezig, den zegen des Heeren toe op zijn arbeid. Dr. Weijers, den præsides dank zeggende, beveelt zich in de liefde en voorbede der broederen en der kerken aan, tevens verklaarnde dat hij in 't besef van eigen zwakheid vertrouwt op Hem, wiens kracht in onze zwakheid wordt volbracht.

Da v. d. Velden stelt namens de Commissie van Praedivies voor:

1. Deputaten voor de correspondentie met de buitenlandsche kerken te dechargeeren;
2. de correspondentie met de buitenlandsche kerken krachtig voort te zetten;
3. aan de afgevaardigde van the Methodist Calvinistic Church of Wales adviseerende stem te verleenen op onze Synode;
4. afgevaardigden te zenden naar de beide Gereformeerde kerken in Zuid-Afrika waarmede wij in correspondentie staan, wanneer dit zonder financieel bezwaar van de kerken kan geschieden;
5. hare blijdschap er over uit te spreken, dat de Gereformeerde kerken van Oost-Friesland en Benthien op ons advies de dusver bij haar geldende Kerkenordening hebben ter zijde gesteld en de Dordtsche Kerkenordening hebben aangenomen;
6. haren dank te betuigen aan de Commissie (Prof. Rutgers en Prof. Wielinga), voor de correspondentie met de Belgische Zendingkerk en uit te spreken, dat, ofschoon de correspondentie niet tot het gewenschte einde heeft geleid, toch deze correspondentie nog niet zal worden afgebroken;
7. de kerk van Antwerpen voorloopig te doen inwonen bij de classen Dordrecht.

Aan de provinciale Synode van Friesland te antwoorden dat leden van de Gereformeerde kerken die naar Duitsland vertrekken, zich om advies hebben te wenden tot de kerk, tot welke zij vóór hun vertrek behoorden, terwijl dan die kerk zich desgewenscht op haar beurt weer om advies kan wenden tot Deputaten voor de correspondentie met de buitenlandsche kerken.

Deze voorstellen worden aangenomen.

Vrijdag 25 Augustus 1899.

Morgensitting.

Dr. Hessels rapporteert over 't rapport van Deputaten voor de Zending onder de Joden. Deputaten hebben aangesteld tot arbeiders onder de Joden broeder Smit te Zwolle, die met opgewektheid zijn moeilijk werk verricht. Zij hebben steun geboden aan sommige Zondagscholen, die door kinderen van Joden worden bezocht, en aan het Instituut Deltzschianum te Leipzig, waar arbeiders onder de Joden worden opgeleid. De deputaten gaven uit: „Leven van Daniel Landsman,” en een tractaat, getiteld: „Wat leeren de Rabbinen aangaande den Messias.” De Commissie van Praedivies stelt voor:

1. deputaten dank te zeggen voor hun belangrijken arbeid;
2. deputaten voor de Zending onder de Joden te machtigen een questor missionis, geen deputaat zijnde, te benoemen;
3. te besluiten dat bijaldien een deputaat voor de Zending zijn mandaat niet langer kan uitvoeren, de classen waartoe hij behoort een ander in zijn plaats zal benoemen.

Da. Donner rapporteert over de handelingen van deputaten voor de Zending op Midden-Java ten zuiden. Deze deputaten deelen o. a. mede: dat Dr. Adriannaas een goed deel van zijn tijd besteedde aan de studie van de taal en aan het paganiame, gelijk 't aldaar optreedt; dat Dr. Adriannaas geregeld de desa's bezocht en al spoedig tot de conclusie kwam, dat de zoogenoemde Christen-gemeenten alle vrucht zijn van den arbeid van mevrouw Philips; dat Dr. Adriannaas in den helper Moesa een goede hulp vond, zoodat Z.E.W. hem dan ook als onderwijzer aan de school te Tenon heeft aangesteld; dat Dr. Adriannaas aan de beste leerlingen heeft gegeven tijdens de afwezigheid van Br. Zuidema; dat de kerkeraad van Utrecht Dr. Adriannaas als dienaar Missionair beriep; dat deze roeping werd opgevolgd en alzo Dr. Adriannaas 1 Oct. 1897 dienaar des Woords bij de kerk te Utrecht werd.

De kerkeraad van Utrecht voegt aan dit rapport, 'twek natuurlijk slechts tot 1 Oct. 1897 liep, 't volgende toe. Dr. Adriannaas heeft na 1 Oct. 1897 zijne bovengenoemde studiën en zijn bezoek aan de desa's getrouw en met ijver voortgezet; enkele scholen 'zijn door Z.E.W. geopend, o. a. te Djenar, waaraan als hoofd helper Samuel is verbonden; zonder Sadrach af te stooten werkt Dr. A. toch onafhankelijk van hem voort; Roomsche propaganda is soms met materiele wapenen opgetreden op ons terrein; een kerkgebouw te Poerwodjo, zoo dringend noodig, kon uit geldgebrek nog niet gebouwd; ten laatste is 't gewenscht, dat aan de helpers een positie worde gegeven tegenover de regering, die meer overeenkomstig is met hun eigenlijken status.

Prof. Wielinga, dank brengende aan de kerk van Utrecht voor de betoende toewijding, vraagt enkele inlichtingen. Eveneens Dr. Bos, Dr. Donner, Dr. Noordewier, Dr. Wagenaar en Dr. Van Goor. Deze worden door Dr. Fernhout verstrekt.

De conclusie van de Commissie van Praedivies: 1. Deputaten hartelijk dank te zeggen voor den tot 1 Oct. 1897 verrichtten arbeid en hunne handelingen goed te keuren; 2. goed te keuren de handelingen van den kerkeraad te Utrecht; 3. de kerk van Utrecht als deputaat van de Generale Synode te continueren; 4. aan de kerk van Utrecht een crediet toe te staan van hoogstens f 4000 per jaar in het vertrouwen, dat de kerk te Utrecht zoo spoedig mogelijk samenwerking met andere kerken en classen zal zoeken en alzo de algemeene kas van deze uitgave ontlasten.

Al deze conclusie's worden goedgekeurd.

Dr. Wagenaar rapporteert over de handelingen van deputaten voor de Zending op Midden-Java ten noorden. Deze deputaten hebben ten leen op zijn verzoek aan een arbeider ontslag moeten verleenen. Zij hebben beproefd om degenen, die op Midden-Java ten noorden tot 't Christendom overgingen, van geestelijke leiding te voorzien. Maar helaas nam 't aantal inlandische helpers af, terwijl 't deputaten nog niet mocht gelukken een dienaar des Woords voor deze arbeid te vinden. De Commissie adviseert deze deputaten te danken voor hunne bemoeiingen en hen te continueren, totdat de kerk te Rotterdam dit deel van het zendings-terrein overneemt. Alzo besloten.

Eveneens rapporteert Dr. Wagenaar over de handelingen van deputaten voor de Keucheniuschool. Deze deputaten deelen mede dat zij beaardsaagd hebben over de wijze waarop de Keucheniuschool 't best aan haar bestemming zou kunnen beantwoorden en dienen enkele gewichtige voorstellen bij de Synode in. De Commissie van Praedivies stelt voor: 1. in zake de Keucheniuschool nog geen definitieve beslissing te nemen; 2. den heer Zuidema te verbinden aan een school voor lager onderwijs en aan deputaten voor de Zending in overweging te geven Z.E.D. te verplaatsen naar Djoeja of naar Soerabaja of naar Batavia; 3. deputaten zullen omzien naar een onderwijzer met aanleg voor taalstudie om dien te benoemen tot directeur van de Keucheniuschool; 4. op de volgende Synode de plaats en de inrichting van de Keucheniuschool definitief vast te stellen; 5. deputaten voor de Keucheniuschool te danken voor hunne besognes en hen te continueren. Over dit rapport ontspint zich een breede gedachtenwisseling waaraan deelnemen Dr. Wagenaar, Prof. Lindeboom, Prof. Wielinga en Dr. Honig. Daarna worden al deze voorstellen aangenomen.

Ongeveer te 10 ure zag de hoogleraar Rutgers zich geroepen tot de zware taak aan Dr. H. H. Kuyper het overlijden zijner waarde en lieve moeder te beoedelen. Toen Dr. Kuyper dit diep-smartelijk bericht den præsides had medegedeeld, richtte Z.W.E. enkele korte maar treffende woorden van deelneming en vertroosting tot den diep bedroefden zoon. Daarna werd onmiddellijk met finen tact de zitting voortgezet.

De aanwezigen, zoodat de afgevaardigden als de vele toehoorders, waren zeer getroffen. En vooral was de ontroering algemeen, toen professor Rutgers Dr. H. H. Kuyper uit de zaal wegleide. Na de heropenende deelde de hoogleraar Rutgers met door droefheid gebroken stem mede, dat Z.H.G. onmiddellijk naar Zwitserland moest vertrekken, terwijl hij den zegen des Heeren over de verdere werkzaamheden der Synode afbad.

De præsides dankte Prof. Rutgers voor de vele diensten der Synode, door zijne keurige en glasheldere adviezen bewezen, en sprak den wensch uit, dat 't den hoogleraar gegeven mocht zijn professor Kuyper en de zijnen te troosten en te sterken te midden hunner groote smart. Voorts stelde de præsides namens het moderamen voor om Dr. A. Kuyper per telegram van de hartelijke deelneming in zijn rouw te verzekeren. Dankbaar werd dit voorstel ontvangen, gelijk ook in bijzonderen zin het hart zich uitte, toen hij den aanvang der middagsitting op verzoek van den præsides werd gezongen (psalm 103 : 8 en 9). Dr. Littooy was de eerste die na de schorsing der vergadering 't woord voerde.

Ook door Z.W.E. werd in gevoelvolle bewoordingen uitgesproken, hoezeer hij deelde in de droefheid, waarmee 't hart van Prof. Kuyper vervuld zou zijn.

Middagsitting.

Dr. Wagenaar rapporteert over de handelingen van Deputaten voor den medischen dienst. Dep. rapporteeren: dat zij Dr. Scheurer machtingden om een polikliniek te openen te Djoeja, dat ze later besloten een hospitaal te bouwen en als plaats voor vestiging na het inwinnen van advies van de arbeiders in Indie, Djoeja koren; dat een voorloopige regeling door Deputaten bedoeld in art. 23 van de Acta Syn. Middellburg is ontworpen. De Vereenig. „Dr. Scheurer's hospitaal” steunde krachtig den arbeid voor de stichting van het hospitaal, waarvoor bereids een schoon terrein door den Sultan van Djoejarta werd afgestaan, op